

mgr Iga Reguła-Szeląg
Katedra Kryminologii
Wydział Prawa i Administracji
Uniwersytet Jagielloński

Streszczenie rozprawy doktorskiej

pt. Cyberprzemoc wobec kobiet. Problemy prawne i kryminologiczne

Rozprawa doktorska obejmuje analizę zjawiska cyberprzemocy wobec kobiet w ujęciu prawnym i kryminologicznym, z uwzględnieniem kontekstu socjologicznego, psychologicznego oraz kulturowego. Założeniem wyjściowym dysertacji jest stwierdzenie, iż przestrzeń wirtualna stała się kolebką nowych form przemocy ze względu na płeć. Celem pracy było przedstawienie aktualnego stanu wiedzy na temat zjawiska, jego analiza przez pryzmat prawa karnego oraz założeń wybranych teorii kryminologicznych, a także zweryfikowanie postawionych tez badawczych w drodze badań empirycznych.

Dysertacja podzielona jest na sześć rozdziałów. Rozważania otwiera Rozdział I, którego przedmiotem jest usystematyzowanie pojęć używanych do opisu zjawiska cyberprzemocy wobec kobiet i próba wyjaśnienia wątpliwości terminologicznych związanych z jego nazwą. Pierwszą część pracy zamyka propozycja kompleksowej definicji cyberprzemocy wobec kobiet, zaproponowana przez Autorkę.

W Rozdziale II opisano formy cyberprzemocy wobec kobiet, proponując ich typologię. Wyodrębniono internetową mowę nienawiści ze względu na płeć (w formie werbalnej i graficznej), indywidualnie ukierunkowane ataki o charakterze seksualnym lub pornograficznym oraz internetowe prześladowanie. Dokonano kompleksowego opisu zachowań, które można uznać za przejawy wirtualnej przemocy ze względu na płeć. Szczególną wagę przywiązano do opisu nowych form takiej przemocy, których powstanie związane jest z prężnym rozwojem Internetu. Wśród nich znalazły się czyny, które zgodnie z polskim prawem są przestępstwami lub wykroczeniami, a także akty o mniejszej społecznej szkodliwości, które jednak uznać należy za niepożądane.

W Rozdziale III dokonano przeglądu teorii kryminologicznych, których założenia mogą zostać wykorzystane do zbadania etiologii internetowej przemocy wobec kobiet. Przeanalizowano rolę koncepcji socjologicznych i psychologicznych w wyjaśnianiu cyberprzemocy wobec kobiet, starając się zastosować płynące z nich wnioski do rozważań

nad zachowaniami ludzkimi *online*. Wyjaśniono, dlaczego nie sposób twierdzeń postawionych w ramach tych teorii przenieść bezpośrednio na grunt działań sprawców w Internecie oraz wskazano, w jaki sposób należy skorygować założenia teorii, uwzględniając specyfikę czynów dokonywanych w sieci.

Rozdział IV zawiera przegląd środków reakcji prawnej na przejawy cyberprzemocy wobec kobiet z uwzględnieniem prawa polskiego, międzynarodowego oraz regulacji obowiązujących w innych wybranych krajach. Szczegółowo przedstawiono działania ONZ, Rady Europy oraz Unii Europejskiej w procesie reakcji na cyberprzemoc wobec kobiet. Przedstawiono i oceniono prawne oraz pozaprawne inicjatywy, które pojawiły się w Wielkiej Brytanii, Francji, Rumunii, Kanadzie i Australii, w reakcji na problem wirtualnej przemocy wobec kobiet. Opis środków reakcji dostępnych na gruncie polskiego prawa karnego uzupełniono o analizę orzecznictwa sądów w zakresie czynów popełnianych za pośrednictwem Internetu. Wskazano także na występujące luki prawne oraz wystrósowano postulaty *de lege ferenda*, w szczególności dotyczące modyfikacji znamion tak zwanych „przestępstw z nienawiści” opisanych w artykułach 119, 256 oraz 257 Kodeksu karnego. Przy okazji wywodów na temat koniecznych reform, podkreślono także znaczenie wdrażania mechanizmów zapewniających skuteczne stosowanie prawa już istniejącego.

W Rozdziale V wskazano, jakie obowiązki w obliczu zjawiska cyberprzemocy mają podmioty pośredniczące w dostępie do treści, zwłaszcza dostawcy usług *hostingu*. Wskazano również wyzwania, które wiążą się z procesem identyfikacji sprawców przestępstw dokonywanych za pośrednictwem sieci. Rozważania uzupełniono o wyniki badania empirycznego w postaci analizy postanowień regulaminów najpopularniejszych serwisów społecznościowych. Przystudiowano je pod kątem środków reakcji na cyberprzemoc wobec kobiet. Celem badania było sprawdzenie, czy dokumenty te zapewniają pełną i odpowiednią ochronę przed atakami ze strony innych użytkowników.

Dysertację zamyka opis wyników badań treści przeprowadzonych w celu przeanalizowania internetowego dyskursu na temat kobiet, umieszczony w Rozdziale VI. Podstawową tezę, która uległa weryfikacji, było założenie, iż zachowanie sprawcy cyberprzemocy determinowane jest przez fakt, że ofiara jest kobietą, a płeć jest faktorem kształtującym akt przemocy, wpływającym na jego przebieg. Założenia te zweryfikowano w drodze analizy komentarzy internautów na temat tak zwanego „Strajku Kobiet” z 2016 roku oraz akcji #MeToo z 2017 roku, a także analizy porównawczej treści memów internetowych na temat kobiet w opozycji do treści memów na temat grup złożonych z mężczyzn.

Analiza zjawiska cyberprzemocy wobec kobiet oraz weryfikacja tez badawczych została przeprowadzona z zastosowaniem podejścia interdyscyplinarnego. Uwzględniono dorobek doktryny polskiej i obcej, ze szczególnym uwzględnieniem publikacji badaczy ze Stanów Zjednoczonych, Wielkiej Brytanii i Francji.

30.09.21

Iga Regina - Szeląg